

ВІЙНА І МИР

професора Льва Михайловича Стрельцова

100 років від дня народження

*Хто не любить свободи та істини,
може бути могутньою людиною,
але ніколи не буде великою людиною.
Вольтер*

26 жовтня 2018 року українська юридична громадськість відзначила 100 років від дня народження видатного фахівця в галузі конституційного та державного права доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри державного і адміністративного права Одеського державного (нині – національного) університету імені І. І. Мечникова **Льва Михайловича Стрельцова** (25.10.1918-24.03.1979).

Професор Л. М. Стрельцов прожив складне і коротке, але насичене і дуже продуктивне життя. Він народився 25 жовтня 1918 року в м. Мари (Туркменія) в родині машиніста паровоза Михайла Омеляновича Стрельцова і домогосподарки Ніни Гнатівни. У цій родині були ще три дочки: Галина, Ніна і Таїсія, які були старші за Лева. У 1924 році батько помер і сім'я переїхала для подальшого проживання в м. Ташкент (Узбекистан). У зв'язку з тим, що сім'я втратила свого годувальника – Михайла Омеляновича – і почала відчувати зрозумілі складності, Лев Стрельцов «додав» собі два роки, щоб раніше піти працювати. Це, у свою чергу, призвело до

того, що він був покликаний на військову службу на два роки раніше. Саме в цей час відбувався збройний конфлікт у Монголії в районі річки Халхін Гол, і він, будучи військовослужбовцем строкової служби, потрапив туди для подальшого проходження військової служби. Так «почалась» для нього війна як цілий етап у житті. Механік-водій, командир танка, поранення в обидві ноги: саме так виглядала «початкова» пряма участь Льва Стрельцова у бойових діях. За «прояв особистої хоробрості і мужності під час безпосередньої бойової діяльності», перебуваючи на строковій службі,

він отримав перший бойовий орден – орден Червоного прапора, одну з головних в той час державних нагород. Його орден, незважаючи на те, що ця нагорода існувала вже більше 20 років, мав № 3791. Указ про нагородження був надрукований в газеті «Правда», а вручав цю нагороду в Москві особисто М. І. Калінін, голова Президії Верховної Ради СРСР, або, як його тоді називали, «всесоюзний староста». Потім Л. М. Стрельцов – командир танкової роти, командир танкової роти розвідки, заступник командира окремого танкового батальйону та ін. У 24 роки – майор, у 28 – підполковник. Закінчив військове училище і військову академію. За свої військові заслуги Л. М. Стрельцов мав 15 державних нагород, у тому числі 2 ордени, іноземну нагороду. Але важкі поранення, які він отримав, привели до того, що в 36 років він був демобілізований з армії інвалідом другої групи, і етап його військового «життя» на цьому закінчився.

З цього часу починається новий, так званий мирний етап в житті Льва Михайловича Стрельцова, який вже проходив в Одесі, в Україні. Він закінчив філіал Всесоюзного державного юридичного інституту (далі – ВЮЗІ), що діяв в Одесі, і почав працювати в ньому старшим викладачем і завідувачем навчальної частини. Потім працював у філіалі юридичного факультету Київського державного (нині – національного) університету імені Тараса Шевченка, що діяв у той час в Одесі. А з 60-х років минулого століття, з відкриття в Одеському державному (нині – національному) університеті юридичного факультету, і до своєї смерті працював на цьому факультеті старшим викладачем, доцентом, заступником декана цього факультету, професором, завідувачем кафедри державного і адміністративного права. Професор Л. М. Стрельцов викладав в ті часи фундаментальний курс «Державне право», який, незважаючи на певну декларативність положень цього права в ті роки, викладав блискуче.

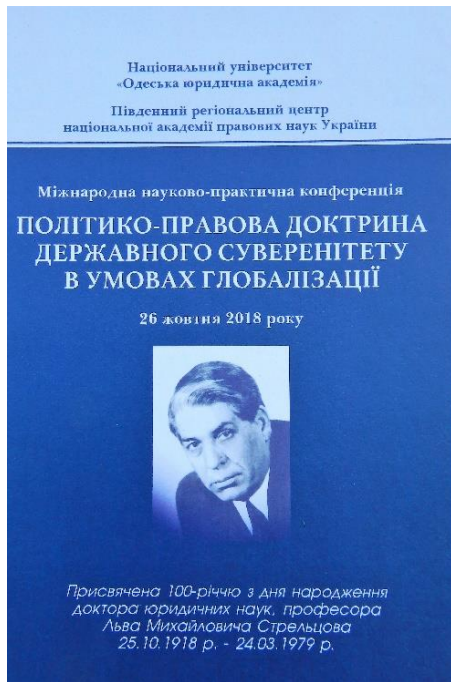
Професор Л. М. Стрельцов в ті роки плідно займався науковою діяльністю. У 1961-1962 роках закінчив заочну аспірантуру по кафедрі державного права ВЮЗІ, у 1963 році захистив кандидатську дисертацію. У 1973 році захистив докторську дисертацію і став, таким чином, одним з перших докторів юридичних наук у післявоєнній історії розвитку юридичної освіти в Одесі і на Півдні України в цілому. Мав цілий ряд цікавих видань, зокрема монографії, навчальні посібники, тексти лекцій та ін.

Необхідно підкреслити, що наукова тема, яку досліджував професор Л. М. Стрельцов, не тільки в ті роки, але і завжди була, є і буде складною політико-правовою проблемою для будь-якої держави і міжнародного співтовариства. Це проблема суверенності державних утворень у складі федеративних держав; суверенність держав у процесах світової інтеграції; незалежність таких державних утворень, їх компетенція та ін. Керівники держав, політики, фахівці завжди будуть шукати відповіді на питання, як співвідносити державну незалежність і анархізм, бажання самотійності з цілісністю державних утворень, політичний плюралізм з державною волею, а державну волю з правами людини, ідеалізацію основних конституційних положень з юридичним реалізмом і тому подібне. У роки, коли професор Л. М. Стрельцов досліджував цю складну проблему, за часів домінування авторитарного управління, для дослідження цієї проблеми потрібна була не тільки висока ерудиція, а й особлива сміливість, що було притаманне професору Л. М. Стрельцову протягом усього його життя.

Дуже плідно співпрацював професор Л. М. Стрельцов з депутатами, керівниками органів місцевого самоврядування, брав участь у роботі громадських приймалень, допомагаючи громадянам у вирішенні складних правових питань.

У своєму мирному житті професор Л. М. Стрельцов неодноразово заохочувався керівництвом Міністерства освіти, університету імені Мечникова, органами місцевого самоврядування. В Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова є аудиторія імені професора Л. М. Стрельцова. У цьому університеті були проведені 4 науково-практичні конференції, присвячені пам'яті професора Л. М. Стрельцова.

Професор Л. М. Стрельцов став засновником юридичної династії Стрельцових, представники якої – Стрельцов Євген Львович, доктор юридичних наук, доктор теології, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України; Стрельцова Євдокія Джонова, кандидат юридичних наук, доцент, заслужений працівник освіти України; Стрельцов Лев Євгенович, кандидат юридичних наук – з гідністю продовжують його справу, плідно займаючись навчально-науковою діяльністю.

Спогади про педагогічні, наукові та людські якості професора Л. М. Стрельцова в жовтні 2018 року були надруковані в загальнонаціональній юридичній газеті «Юридичний вісник України» і газеті Одеської обласної ради депутатів «Одеські вісті»¹.

26 жовтня 2018 року на базі Національного університету «Одеська юридична академія» та Південного регіонального центру Національної академії правових наук України відбулась міжнародна науково-практична конференція «Політико-правова доктрина державного суверенітету в умовах глобалізації»,

присвячена 100-річчю від дня народження доктора юридичних наук, професора Л. М. Стрельцова (25.10.1918-24.03.1979), в якій взяли участь представники провідних вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ. До початку роботи цієї конференції був виданий збірник наукових матеріалів².

В цілому, на цій конференції був зроблений висновок: в житті професора Л. М. Стрельцова знайшли своє відображення два складні етапи, пов'язані з воєнним і мирним періодами в житті держави, що існувала в ті роки, які він прожив гідно. Говорячи про його життя в Україні, учасники конференції підкреслювали, що повоєнна історія розвитку юридичної освіти і науки України безпосередньо пов'язана з доктором юридичних наук, професором Львом Михайловичем Стрельцовим – Учителем, вченим, громадським діячем.

Оргкомітет конференції

¹ Іллюк М. Державний суверенітет завжди починається із суверенітету особистості. *Юридичний вісник України*. 2018. 19 жовт.-1 листоп. (№ 42-43). С. 20; Козова Л. Дві речі реально перевіряють на «вошивість» будь-яку людину – влада і гроші. *Одеські вісті*. 2018. 31 жовт. (№ 83). С. 6.

² Див. детальніше інформацію про цю конференцію: Бондар М. Політико-правова доктрина державного суверенітету в умовах глобалізації. *Юридичний вісник України*. 2018. 2-8 листоп. (№ 44). С. 13; Макроусова М. В Одесской Юракадемии прошла конференция в честь столетия известного ученого // Общественно-политическая газета «СЛОВО» : офиц. веб-сайт. URL: <http://slovo.odessa.ua/news/31076-v-odesskoy-yurakademii-proshla-konferenciya-v-chest-stoletiya-izvestnogo-uchenogo.html> (дата обращения: 11.11.2018).